СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 134. Джерзі Сити, Н. Дж., понеділок, 12-го червня 1939. No. 134. Jersey City, N. J., Monday, June 12, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свобода": Bergen 4-0237, Тел. У. Н. Союзу: Bergen 4-1018, 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

БЕРЕМО ГРОМАДНУ УЧАСТЬ В УКРАЇНСЬКІМ ДНІ НА СВІТОВІЙ ВИСТАВІ В НЮ ЙОРКУ В НЕДІЛЮ, 18. ЧЕРВНЯ 1939 РОКУ. УКРАЇНЦІ З ЦІЛОЇ АМЕРИКИ ЗАМАНІФЕСТУЮТЬ У ТОЙ ДЕНЬ КУЛЬТУРНИМ ВИСТУПОМ ВІКОВІ ЗМАГАННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ДО ПОСТУПУ І ВОЛІ.

КОРОЛЬ СКЛАДАЄ ВІНОК НА ГРОБІ ВАШИНГТОНА

ВАШИНГТОН. — Англійський король, у товаристві президента, своєї дружини й інших визначних осіб, удався до Мавнт Вернон і там зложив вінок на гробі першого президента Америки, визвольника з англійської неволі, Джорджа Вашингтона. Король Юрій VI. стояв хвилину в пошані із спущеною вниз головою перед гробом того, котрий воював з його предком, англійським королем Джорджом III, піднявши повстання проти несправедливого англійського панування.

Король зложив теж вінок на гробі незнаного американського вояка на цвинтарі Арлінгтон у Вашингтоні. Тогож дня, минулої пятниці, в ротунді американського конгресу, капітолю, відбулася збірна стріча королівської пари з сенаторами і конгресменами. Із конгресменів бракувало 78, а з сенаторів 20. Приняв їх у вході до конгресу предсідник конгресу, заступник президента, Джан Гарнер, який з тої оказії таки мусів натягнути ранішній формальний стрій, хоч такі строї не дуже любить. Опісля королівська пара станула на приготовленім килимі, а сенатори і конгресмени підходили поодинці і витались. Перший підійшов старий сенатор Бора, що теж був убраний у формальний стрій. Передтим він хвалився, що того строю він не вживав 30 літ і навіть думав, що його певно зіли молі. З деякими сенаторами король, або королева виміновували кілька слів, а позатим привитання тривало дуже коротенько. Сенаторам і конгресменам дуже подобалась королева, яка не лише гарна, але має приємний природний усміх. Вони пів голосом перешіптувались із собою і говорили: „Яка вона гарна, яка солодка, яка чарівна!" Деякі компліменти долітали до вух королевої і, зрозуміло, робили на неї приємне враження. А конгресмен з Тексасу, що звик усіх кликати „кузине", „кузинко" в часі стиску рук з королевою не втерпів і заговорив: „Кузинко королево! Ти в дійсности краща від своїх гарних фотографій". На це відповіла з усміхом королева: „Дякую, пане".

Назагал привитання королівської пари було далеко ввічливіше і тепліше, ніж навіть того сподівалися найбільші оптимісти. Дехто навіть, шуткуючи, говорить (беручи під увагу величезну спекоту), що „Америка привитала королівську пару гарячіше, ніж того вона сама бажала". В суботу рано королівська пара прибула до Ню Йорку і, переїхавшись через вулиці міста, з Бетері Парку, здовж західного побережжя, Централього Парку, удалась на Світову Виставу. По дорозі зупинилася в Колюмбійськім університеті. На Світовій Виставі відбулися численні приняття після чого королівська пара удалась до резиденції Рузвелта в Гайд Парку, Н. Й. На привитання короля вийшло в Ню Йорку кілька міліонів людей.

СУДДЯ ДОМАГАЄТЬСЯ САТИСФАКЦІЇ ВІД ПОСАДНИКА.

НЮ ЙОРК. — Суддя Давнс, що увільнив газардника Еріксона, написав до посадника Ля Гвардії листа з запитом, чи це правда, що пишуть газети, що Ля Гвардія натаврував його, суддю, за випущення і приписав йому нечесні мотиви? По одержанні відповіди „так", суддя задумує домагатися сатисфакції від посадника за очернення.

ДЖЕНЕРАЛ МОТОРС ОБЕЗПЕЧУЄ РОБІТНИКІВ НА ВИПАДОК ХВОРОБИ.

НЮ ЙОРК. — Компанія Дженерал Моторс рішила обезпечувати своїх 200,000 робітників на випадок хвороби та давати їм медичну опіку і гроші на оплачення шпиталів.

ВОЄННА АСЕКУРАЦІЙНА СТОПА ЗНАЧНО ЗМАЛІЛА.

НЮ ЙОРК. — Стопа асекурацій експортового майна на випадок воєнного знищення цього місяця значно змаліла. Вона досягла майже того рівня, що існував перед конференцією в Мінхені. Це вважають за знак, що вигляди війни теж змаліли.

ГІТЛЕР ВИГРАВ ПРАВА ДО СВОЄЇ КНИЖКИ.

НЮ ЙОРК. — Апеляційний суд потвердив попередній присуд суду, що американська друкарська компанія „Стекпол Сонс, інк." неправно випустила з друку книжку Гітлера „Майн Кампф", не маючи дозволу автора. Вслід за тим суд заборонив дальше поширювання книжки. Згадана компанія твердила, що Гітлер, коли писав ту книжку, не мав ніякого громадянства. Та це не помогло. Також не помогло те, що дохід з книжки призначений на втікачів з Німеччини.

МЕНШЕ ДІТЕЙ.

НЮ ЙОРК. — На основі обчислень того року вчаться в американських школах 1,300,000 дітей менше, ніж десять літ тому. Причина не брак шкіл, тільки менший приріст дітей.

НАЦІСТИ АКТИВНІ.

Чотири фашистівські організації в північнім Саскачевані начисляють 19,000 осіб у своїм членстві. Ґ. Е.Ділтрі, секретар Торговельної і Робітничої Ради в Саскатуні, дав цю інформацію делеґатам 17 міських організацій, які зібралися для обговорення діяльностей націстів.

НЕБЕЗПЕКА З ГРІШМИ.

Чарлз Райлей, 36-літній робітник у Торонті (Канада), йшов улицею, маючи в кишені $70. Надїхало авто, з якого вискочили два бандити, закинули робітникові мішок на голову, вкинули його в авто та до непритомности побили, гроші забрали, а потім викинули його в яр, де аж рано знайшли його люди і закликали амбулянс.

ЗАСУДИЛИ МІСЬКОГО УРЯДОВЦЯ НА РІК КРИМІНАЛУ.

Г. В. Ретенбюрі, бувшого міського аґента до роблення закупок засудив албертійський найвищий суд на рік криміналу у Форт Саскачевані. Ретенбюрі був обвинувачений за крадіж ґазоліни і будівляного дерева на вартість $1,699, які він закуповував для міста.

ЗНОВУ ВБИЛИ 28 ТАРАХКАВЦІВ.

В околицях Тейбер, у південній Алберті, вбито при кінці квітня 28 тарахкавців, а одного зловлено живим.

ЗГИНУЛА, РЯТУЮЧИ ХУДОБУ.

Рут Довсвел, 19-літня фармерська дочка в околиці Ставфіл (Канада), згинула траґічно в огні стайні, коли кинулась рятувати заперту там худобу. Батько, ветеран світової війни, кинувся рятувати дочку і також дізнав попечення. Він був на одно око сліпий, а тепер друге попік у вогні і став зовсім сліпий.

$750 КАРИ АБО ДВА РОКИ ВЯЗНИЦІ.

Василь Новаковський, 41-літній фармер і попередньо кавнсилмен Сільського Муніципалу Фіш Крік, Саскачеван, засуджений на 750 долярів кари або два роки вязниці за те, що під фальшивими претенсіями дістав допомогу в сумі 199 долярів в 1937—38 р. Допомогу дістала його жінка тоді, як він мав 1,833 доляри в банку.

Суддя Дж. Ф. Л. Ембурі наложив цю кару „за його власну провину і як осторогу для інших, що моглиб знайтися в подібних обставинах".

ЛЕДВЕ ВРЯТУВАВСЯ З КІНЬМИ.

З Дервент, Алберта, доносять, що Г. Кураш, переїжджаючи на возі через замерзле ще озеро, мало що не втопився, коли під його возом заломився лід. На щастя, вдалося йому зняти з коней упряж і доплисти з ними до берега та врятувати тим чином себе й коні.

„ІЗМИ", ЦЕ НАСЛІДКИ ХИБ ДЕМОКРАТІЇ.

На передмісті Едмонтону Вестмавт мав недавно виклад проф. албертійського університету, Ватсон Томсон. За його словами, демократія 19. століття не дописала і це саме викликало „ізми", як комунізм, фашизм і нацизм. Іншими словами, свобода, яка в минулім столітті уможливила бизнесовцеві провадити в такий спосіб своє підприємство, щоб визискувати свого ближнього, відповідно до свого бажання, не дописала. Томсон зазначив, що комунізм і фашизм є саме реакцією проти того роду свободи. Дальше ставив проф. Томсон питання й пояснив його, чи можна буде осягнути нову демократію через мир і чи можна буде осягнути її добровільно. Дальше доказував професор Томсон, що політика Великої Британії є цього року зовсім противна політиці з року 1938.

МАЙЖЕ ЧУДОМ УРЯТОВАНА РОДИНА.

З Менвил, в північній Алберті, надійшло звідомлення, що там майже чудом вирятувалася ціла родина Линчів. Сталося це в середу в ночі, 3-го травня, в часі електрично-дощевої бурі. Грім ударив у хату Линчів, розвалив стіни і спричинив упадок даху на підлогу. Проте Линч, що пробудився зо сну, його жінка і син та наймит успіли видістатися з хати непокалічені.

ВИТАЮТЬ КОРОЛІВСЬКУ ПАРУ.

Як король Юрій Шестий й королева Єлисавета вступили на землю Злучених Держав коло Найаґара Фолз, секретар стейту Гол (що стоїть плечима до камери) і пані Гол привитали їх як перших англійських правителів, що відвідали Злучені Держави. До цієї сцени приглядається канадійський премієр Кинг.

НЕМА КІНЦЯ ПРИСУДАМ ЗА "УКРАЇНІЗАЦІЮ НАЗВИЩ"

ЛЬВІВ. — День за днем появляються в українській пресі повідомлення про дальші кари на українських священиків за те, що вписують до метрикальних книг імена українців у такий спосіб, як їх вимовляє український нарід. За цей „злочин" засудив польський окружний суд у Золочеві о. Ярослава Муровича, пароха Нестаничі, радехівського повіту, на півтора року безоглядного арешту. За те саме засудив о. Миколу Данилика, пароха Миколаєва, радехівського повіту, на 8 місяців тюрми з завішенням виконання кари на 5 років.

ВШАНУВАЛИ ПАМЯТЬ МУЧЕНИЦЬКОЇ СМЕРТИ О. НИЖАНКІВСЬКОГО.

ЛЬВІВ. — Союз Українських Професійних Музик ушанував концертом двацятьлітню річницю смерти композитора Остапа Нижанківського. Прибули на концерт головно ті, що належать до покоління, що звязане з молодістю бл. п. композитора. Як відомо, пісні о. Нижанківського захопили були відразу молодь своєю бадьорістю, радістю життя, драматизмом і шляхотною сентиментальністю. При фортепіяні вступив на концерті д-р Нестор Нижанківський, син Покійного, що є сам мистцем і композитором. Бл. п. Остапа Нижанківського замордували польські жовніри у вандальський спосіб. Та про цю траґедію писати не можна, бо польський цензор цього не перепустить.

В ПРОТЕКТОРАТІ ВЕЛИКЕ НАПРУЖЕННЯ.

ПРАГА. — Може прийти навіть до цього, що Чехи і Морава будуть цілковито втілені до Німеччини. Дехто твердить, що те саме готово статись і зо Словаччиною. Чи так дійсно буде, не знати. Зате знати те, що відбуваються масові арешти, що вказує на неспокій у краю. Та очі всіх звернені тепер на невелике місто Кладно, де тому кілька днів вбито німецького жандарма Кніста. Саме місто відоме як „червоне". Навіть давніше давало воно найбільше комуністичних голосів. Та чи це має що спільного з тим убивством, невідомо. Вбивника досі не зловлено, хоч оголошено нагороду в сумі 70,000 корон тому, хто його видасть. Далі оголошено кару смерти на тих, що знають, хто вбив, а не видають, якщо влада про це дізнається. На місто наложено кару в сумі 500,000 корон. Її не будуть стягати з робітників, але з „жидів і тих, що йдуть слідами Бенеша". Якщо місто не знайде в означеному часі вбивника, треба буде надіятись нових кар і заострень. Покищо арештовано понад 1,000 осіб. Між ними є якась жінка, що відома як „велика патріотка", яку підозрівають, що це вона брала участь у згаданім убивстві.

ДАЛІ ЗАГАДКА.

МОСКВА. — Дня 10. грудня 1937 р. совєтська влада арештувала міссис Рут Марію Рубенс під замітом, що вона прибула на фальшивий американський пашпорт. Закидували їй також, що вона прибула до Совєтів із „злочинними намірами". Тепер її звільнено по розправі, що тревала всього 10 минут. Властиво засуджено її на 18 місяців, але суддя заявив, що вона вже відсиділа кару. На суді запитала Рубенс, що є з її чоловіком, а суддя відповів, що покищо того сказати не може. Вона і її чоловік прибули до Совєтів з Америки під іменем Робінсонів. Її чоловіка нібито забрали з готелю чекісти і десь його вивезли. Потім і вона була десь пропала. Міссис Рубенс виглядала здорова і була дуже гарно одіта. Якби вернулась до Злучених Держав, то підлягаб карі кількалітньої тюрми за фальшування пашпортів. Що вона зробить, не знати. Дехто вважає її шпигункою, що на службі Чека.

„ПОХОВАНИЙ" ІНДІЄЦЬ.

БОМБАЙ. — Один індієць дав себе закопати в сидячій позиції й так перебув під землею 12 годин. Як його потім викопали, прийшов за дві минути до памяти. За тим слідили маси народу. Індієць хотів тим виявити силу йоґи, індійської релігійної фільософії. Запитаний, чи те саме ще раз повторить, заявив, що готов до цього кожного часу за заплату пять рупій.

НЕМА СПОКОЮ ЗА ВСЯКУ ЦІНУ.

ПАРИЖ. — Так сказав про Польщу польський амбасадор Лукасевич. Казав, що для поляка „честь і добро мають більшу вартість ніж особисте життя і щастя".

ПОДВІЙНА ГРА.

БРАТИСЛАВА. — Мадярське радіо подає з Будапешту постійно про те, що в Словаччині голод і нужда та незадоволення. А, з другого боку, мадярський реґент Горті заявляє словацькому послові, що він радий, що в Словаччині порядок та що буде тепер можна прийти до порозуміння між Словаччиною і Мадярщиною.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy	
На рік	$6.00	One year	$6.00
На пів року	$3.25	Six months	$3.25
На три місяці	$1.75	Three months	$1.75
Число в пятниці (з англійською частю):		Friday's Issue (witr Ukrainian Weekly):	
На рік	$2.00	One year	$2.00
На пів року	$1.25	Six months	$1.25
В Джерзи Сіті і Заграницею:		Foreign and Jersey City Rates:	
На рік	$9.00	One year	$9.00
На пів року	$4.75	Six months	$4.75
На три місяці	$2.50	Three months	$2.50

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади нале ить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ПІДБАДЬОРЮВАТИ!

Українське життя в Америці це дуже делікатна цвітка. І чим далі, тим делікатнішою вона буде. Значить, щоб вона далі жила, треба виплекати для неї специяльно теплу атмосферу. Інакше вона скоро зівяне.

Сказане, як нам здається, є таке ясне, що тяжко булоб знайти такого, що того не добачував би. Зате не так багато є таких, що постійно дбалиб про ту, таку нам потрібну „теплу атмосферу". Бо якби так не було, то ми не давалиб так часто нагоди ріжним руїнникам і пройдисвітам занечищувати наше народнє життя.

Хто має нагоду стрічатися з нашим народом на вічах, концертах чи відчитах, той добре знає, чого наші люди вимагають від тих, що виґолошують промови чи відчити. А маємо на думці нормальних людей, себто ту спокійну, працюючу масу, що має тепле серце для української справи, що глибоко відчуває терпіння Рідного Краю, та що хотілоб підховати тут в Америці свої діти в такий спосіб, щоб і вони відчували болі й радості України. Отже ті люди, а зокрема ті з них, що займаються влаштуванням віч чи концертів, як тільки стрічаються з бесідником, то зараз кажуть: „А скажіть щось таке, щоб трохи нарід піднести на дусі!" Ось такі слова — це звичайне явище. Вони підсвідомо дуже добре характеризують дійсність. А та дійсність є така, що українського духа в Америці треба постійно піддержувати. Цей дух це та цвітка, яку треба постійно підливати. І постійно дбати про те, щоб до неї сонце доходило, бо без ділання ясного соняшного проміння вона ні цвисти не буде, ні не видаватиме овочів. Це здорово думаючі люди відчувають і тому й вимагають від бесідників, щоб загал підбадьорювали, бо без цього тяжко добути від цього загалу тої праці і тих жертв, яких вимагає українська справа.

Тим, що ми ту справу піднесли, не сказали ми нічого нового. Ми свідомі цього. Та нам іде про те, щоб наш загал був послідовний. Значить, щоб наставав на те, щоб діялося так, як він відчуває. Бо замало добре відчувати і розуміти, а треба подбати, щоб такі розумні засади були всюди введені в життя. Бо як так буде, то і краще стане наше життя. Тоді цілком певно не будуть мати між нами місця всякі шибайголови і недотепи, що не спосібні будувати, а тому можуть тільки кричати й анархізувати громадянство. Їх позбудемося скоро, як тільки всюди вимагатимемо конструктивного способу думання і говорення. Тоді й наші віча, концерти чи відчити будуть для нас тільки підняттям. Бо є в нас багато доброго й гарного. Є що передавати. Тільки треба це пізнати. А саме того добра і тої краси нам треба в Америці якнайбільше, бо без того — пропадемо.

БЕЗ КОМЕНТАРІВ

Виходить у Познані католицький журнал, що називається **„Тенча"** (веселка). В ній знаходимо (травень, ст. 37—40) статтю Станіслава Пальчевського „Шляхта загродова", а в ній читаємо між іншим таке:

„Умовою безпеки цілої країни є сильне злучення нашого сходу з рештою польських земель, А те через засимілювання з народом польським тих елементів, які в тій хвилині ще не скристалізовані національно і нерішені знаходяться під обстрілом аґітації „української" партії, себто через асиміляцію близьких нам покревністю українських („руских") елементів".

Ось такій асиміляції найбільше поміг би — думає „Тенча" — рух „шляхти загродової", цебто навернення на римське католицтво і польську національність нащадків дрібної сільської української шляхти. „Душею того могутнього вже апарату (асиміляційного), і президентом союзу шляхти заґродової є діяльний ксьондз-декан полковник Антоні Мьодонський. Незмордовано їздить він по всіх повітах львівського, станиславівського, тернопільського воевідства... і кріпить польського духа... Послухаймо, що він говорить широким масам тої свіжо відзисканої шляхти. В Городенці є українські написи на дороговказах і назвах сіл: „Хтож то є, що до того допустив (ґукає ксьондз Мьодонський) і щож то за люд польський у тім повіті, що на це позволяє? Ми —господарі тої землі і до нас мусить достроїтися кожний громадянин іншого обряду чи мови"... В Ясенові Пільнім: „кому не подобається те, що ми робимо, то **геть,** за Збруч!" А на повітовім зїзді в Добромилі сказав ксьондз-полковник: „Не віддамо ані метра нашої землі. Мусять це зрозуміти ті, що шукають України тут, де її не було, нема і не буде... Коли українці бють шляхту, то це образа Річи Посполитої. Шляхта не дається бити, шляхта сама бє, коли її ображають... Поляки греко-католицькі мусять мати проповіді по польськи: не позволимо, щоб українські священики говорили в церкві не про Бога, лише про політику. Вже багато з них сидять у тюрмі. Коли не схаменуться, то опиняться там усі... Наш головний заряд дає приказ, щоб шляхта скінчила цяцькання з ворогами держави. Хто виступить в обороні чести нації, того візьме в оборону Союз, армія і цілий народ"...

Сотки таких промов (так пише „Тенча") будять польськість, ніби заниклу, дають їй силу і жвавість! Упродовж кількох місяців показалося, що зовсім не є вже така українська Червенська Земля, як була. Ксьондз-полковник Мьодонський твердить, що з півтора міліона здогадних українців видобуде міліон чистих поляків,.. „Рух шляхти заґродової це рух будуччини. На нім треба оперти всі наші надії й рахуби. Вже нині видко, що квестію українську не так трудно розвязати... При помочі повної динамізму шляхетської орґанізації за кілька літ можна успокоїти наші східні землі і впровадити на тори нормальної польонізаційної праці. Коли рівночасно удасться суспільності, при помочі уряду, зліквідувати жидівського талапаса, то ніщо не стоятиме на перешкоді, щоб східні землі Річи Посполитої стали такимиж польськими, як і західні".

Ось таке виписує „Тенча", орґан архикатолицький, що повинен би писати про християнську любов до ближнього... Орґан, з якого нераз і деякі українські католицькі орґани преси з признанням передруковують душеспасенні статті...

Не подаємо до цього коментарів. З приводу кожного речення можна булоб написати цілі статті. Подаємо ці енунціяції і цю політичну „програму" польського католицького орґану тільки для орієнтації американських читачів. Щоб вони уявили собі добре ту атмосферу, в якій тут нам живеться...

ЖИВИЙ ЧОЛОВІК МІЖ НАМИ

„Мойсей українського народу", „Народній каменяр", „Завжди воїн", „Вічний Революціонер"... — можна ще й більш знайти етикет і шабльонів, що стали формулами Франківського культу. Культу, здебільша змеханізованого, пристосованого до вимог відповідної програми чи до потреб хвилини. І памяті Івана Франка, великого поета, вченого і громадянина, устабілізовано відповідне місце в іконостасі роковин.

Живий Франко — „цілий чоловік" — стоїть понад шабльонами роковин. Живий Франко, — що жив в атмосфері тухлого й тісного рутенства, в оточенні нещирости, необовязковости, умового лінивства й байдужности до громадських справ, у часах дивно перецінюваної боротьби за букви, календар і трираменність хреста, у часах, коли панував погляд, що причиною злиднів селянства є тільки пиянство та лінивство.

Живий Франко, — що навчав галицьку молодь працювати над собою, покинути пусту фразеольоґію, явно й рішуче висловлювати свої переконання і згідно зо своїми переконаннями поступати.

Живий Франко — з карною картою, тюрмою й процесом, з недовірям власної громади і зо своєю впертою боротьбою проти темноти, фальшу й дармоїдства.

Живий Франко — той, що не любив Руси, в якій так мало було справжніх характерів, а так багато малоти, самолюбства, безхарактерности й пихи.

Живий Франко — з почуттям обовязку віддати працю свого життя простому народові і з потребою невпинної, безнастанної праці, пекар, що пік хліб для щоденного вжитку, муляр, що заповнював люки та щілини уламками каміння й цементом.

Живий Франко, що в своїй діяльності завжди бажав бути не поетом, не вченим, не публіцистом, а передусім чоловіком, — людиною европейської культурної формації.

І головно: людиною, що в житті свого суспільства створила нову добу. Можна сказати, що коли галицька земля до Франка жила культурно й громадсько в добі лупаного каменя, то Франко відчинив їй двері в добу електрики.

Він мав у собі завдатки, хто зна, чи не українського Ґете. Величезна ширінь творчих зацікавлень, поле праці, що виходило далеко поза межі чисто мистецького, — ось де він, — як це казали злосливці того часу, — „розміняв себе на дрібні", будучи водночас письменником, що вказував нові шляхи творчости, суспільником, що боровся з африканськими умовинами тодішнього буття широких мас, виховником молоді, ба — вчителем практичної щоденної політики.

Ось де видаткувався талант, що мав усі дані сягнути по найвищі письменницькі лаври. І Франко був уповні свідомий, що він власне розмінює на дрібні свій титанічний талант. Злосливцям, що придиралися до слабших його творів, писаних просто на коліні, звичайно в незавидних умовинах, він отверто й чесно відповідав:

Я не ґеній, синку милий,
Тим ніколи й не гордивсь!..

Франко на добре півстоліття випередив нашу добу як мистець-громадянин. До нього, за його часу й довго ще після нього долею мистця було стелити своє мистецтво під ноги упривілеєних, аристократів і багатіїв. Франко з мужністю Мойсеня скасував цю панщину, дав почин до усуспільнення мистецтва, прорубав мистецтву шлях аж під курні стріхи. І це в той час, коли навіть у передових націй Европи клич „мистецтво — всім!" був мрією фантастів.

Святкуючи Його роковини, можемо забути одну чи другу пусто-порожню ювилейно-концертову формулу, та не повинні ми ніколи забувати, що це був перший европеець на Галицькій Землі. І вже це одне забезпечує авторові „Мойсея" безсмертя.

Перший великий живий чоловік між нами! — („Новий Час"). К. К.

ЗВІДКИ ВПАВ ПЕРШИЙ СТРІЛ У СВІТОВІЙ ВІЙНІ

Німецький письменник Рода-Рода займається на сторінках „Берлінер Цайтунґ ам Мітаґ" початком світової війни з 1914. року, м. і. історією першого вистрілу. Властивим першим вистрілом треба вважати той стріл, що 28. червня 1914. р. убив у Сараєві, в Боснії, австрійського архикнязя, наслідника престола Франца Фердинанда. Та виринає питання, коли і де почались перші кроки ворожі в понятті міжнародного права.

В четвер, 23. липня 1914. р., пополудні зажадав австро-угорський посол фон Гізль у ноті від сербського уряду вияснень і сатисфакції.

В суботу, 25. липня 1914., в год. 5. мінут 58 пополудні, відповів на ту ноту сербський міністер Пашіч. Тому, що австро-угорському послові сербська відповідь показалась невистарчальною, покинув він столицю Сербії, Білгород, ще в суботу в 6. години 30 хв. Так Австро-Угорщина зірвала дипльоматичні взаємини з Сербією.

Вже у вівторок, 28. липня 1914., звернувся тодішній австро-угорський міністер закордонних справ, ґраф Берхтольд, до міністра закордонних справ Сербії із телеграмою, яка кінчилась словами: „Австро-Угорщина вважає себе від цієї хвилини у війні з Сербією".

Це саме було виповідженням війни. Невідомо лише, в котрій годині того дня була ця вістка відома пограничній сербській сторожі. Сербські вояки говорили пізніше, що „під вечір".

Австро-угорські пограничні станиці і стежі дістали ще вполудне 28. липня 1914. р. „приказ про воєнне поготівля". „Під вечір" довідались вони, що вибухла війна.

Перший стріл упав зо сторони „Малого циганського острова". „Малий циганський острів" належав до Австро-Угорщини, а „Великий циганський острів" до Сербії. Оба острови, довгі 1.3 км. і 5.2 км., лежать на ріці Саві, там, де вона впадає до Дунаю, саме проти Білгороду. Малий острів висунений вище залізничого моста на Саві. Острів цей був того страшного для людства дня, себто 28. липня 1914 р., обсаджений стежами сольнокського (мадярського) піхотного полку ім. фон Райхера ч. 68. Командант одної з тих стеж запримітив між 6. і 7. годиною вечором на Саві між тими островами човен із трьома сербськими вояками; два з них веслували, а третій стояв при кермі. Командант зпочатку начеб зволікав, та за хвилину підняв рушницю, прицілився і натиснув курок. Сербський вояк, що стояв при кермі, впав навзнак із човна в воду. **То була перша жертва великої світової війни по сербському боці.** Назвища того вояка не вдалося ствердити.

Австрійський командант стежі повідомив про свою пригоду капітана. Цей командант, що застрілив першого сербського вояка, звався Франц Петрані.

Та ще раньше в іншому місці сталося знову щось інше. Також міст на Саві від сторони Земліна обсадила стежа того 68. полку, а командантом був тут капітан Кнелер. 28. липня добре зполудня вивязалась тут через міст жива перестрілка, в якій Кнелер був тяжко ранений, а рядовик-піхотинець Андрій Тот згинув як перша жертва війни по австро-угорському боці.

Так почала свої жнива велика, страшна і довга світова війна.

КАСОВИЙ ЗВІТ ОБЄДНАННЯ

(за травень 1939)

ПРИХІД:

З переносу		$59.93
Прибуло в травні		2,655.75
Разом		$2,715.68

РОЗХІД:

а) Висилка до краю:		
1) Раненим і втікачам Карпатської України	$1,600.00	
2) На Рідну Школу	400.00	
3) На визвольну боротьбу	338.00	
4) На просвітні ціли Лемківщини	150.00	
5) Бурса ім. С. Петлюри в Перемишлі	16.00	
6) Українським журналістам	65.00	
7) Висилка грошей до краю	16.41	$2,585.41
б) На Світову Виставу		47.10
в) На видання книжок Обеднання		15.00
г) На удержання канцелярії і почтові оплати		25.00
Разом		$2,672.51

ЗІСТАВЛЕННЯ:

Загальний прихід	$2,715.68
Загальний розхід	2,672.51
З кінцем травня лишається в касі	$43.17

Обеднання Укр. Орґанізацій в Америці.

OBYEDNANYE
P. O. Box 122, Church Street Annex, New York City

Микола Костомарів.

КУДЕЯР

ІСТОРИЧНА ХРОНІКА
В ТРЬОХ ЧАСТИНАХ.

Частина третя.

(100)

— Гордий, — замітив Окул, — важним чоловіком став у хана!

— Ні, він ласкавий! — сказав Василь Юдинків.

Прибув хан. Він рішився поставити собі на Злинськім полі шатро і наміряв випочити один день по довшім безперервнім ході. Кудеяр привів до нього русских утікачів. Вони цілували руки хана. Урман не витримав і заплакав: національне чувство, придавлене за молоду, пробудилося на вид володаря того племени, до якого належав Урман, володаря, що говорив мовою, яку чув Урман в дитячім віці з уст батька і матери.

— Найясніший хане, — сказав Урман — я твій природній чоловік; і ті люди — він показав на новохрещенців — все то, як і я, твої люди; всі ми з роду татари, нас проти волі поробили москалями. Ти наш правдивий володар. Всі ми хочемо тобі служити по вік!

Новохрещенці клялися, що будуть вірні ханові. Окул і Юдинків мовчали, не розуміючи по татарськи.

— Я рад, — сказав хан — що наші прийшли до нас. Ви — діти мої, я ваш отець. Московський гнобитель заполонив вас у музулманських царствах і силоміць відвернув від нашої правої віри. Багато вас таких. За вас і за них іду я пімститися на нім, а ви за себе також пімстіться. Послужіть мені, а будете в мене близькими людьми. От Кудеяр висвідчив мені добро і тепер він важний чоловік у нашім юрті.

При помочі русских зрадників, що приймилися бути провідниками, хан з ордою перейшов Оку на Бистрім броді, перейшов Жиздру в тім місці, де колись то розбишаки втекли перд калужанами, вкінці перейшов Угру і звернувся на схід. Татари йшли невтомно, не стрічаючи ніде опору з русскої сторони; у тім краю русского війська не було; цар, довідавшись через станичників, що ногайці стали появлятися в українських землях, та що за ними має йти сам хан, зібрав на борзі військо; воно стояло під Серпуховом, ждучи татарів по дорозі до того міста.

Татари не брали міст, щоб не тратити часу і не дуже нищити край, оставляючи те діло ногайцям, тільки, переходячи через оселі, палили їх, зазначуючи тим свою побіду. Вже до Москви лишалося не більше як сімдесять верств. Окул щез; його стала мучити совість, що він служив бісурманам проти християн; він утік, перекрадаючись лісами, в Литву.

Кудеяр покликав до себе новохрещенців, що перейшли на сторону хана з Урманом, а з ними Урмана і сказав:

— От ви почули, що ви не русскі, а татари. Прикро вам стало, що ви служили чужому володареві, московському, природньому заклятому ворогові всього вашого татарського племени. Ви побачили вашого правдивого й праведного володаря татарського і серце ваше затремтіло. Відслужіть же йому велику службу. Наш володар нагородить вас і ви будете в нього як перші мурзи. Служба вам буде не легка за те й ласка не мала. Ідіть у Москву: всі ви по русски вмієте і вас будуть уважати за русских; тепер жеж усякого народу багато туди втікає. Скоро ми прийдемо в Москву і ви побачите наших людей і наші коні — підпаліть Москву в ріжних частях. От вам гроші, щоб вижити там. Ідіть, хан велить.

Вони взяли гроші й поїхали.

По тім закликав Кудеяр Юдинкових і сказав:

— Ви мої вірні, любі діти. Нема в мене миліших людей на світі над вас, ви назвали мене своїм батьком; я вам поручу таке важне діло, якого іншим не поручив би. Ідіть у Москву, а як ми підемо до неї, підпаліть її в двох місцях. Вважайте, не дайтеся зловити, а то мені без вас тяжко буде.

— Чого даватися зловити, — сказав Ждан — на те йдемо, щоб діло зробити, а не датися зловити.

— Але нікому, нікому не говоріть! — сказав Кудеяр.

Орда зробила до другого дня трицять верств. Кудеяр покликав Лихарева і Русина.

— Братчики! — сказав він: — всі ваші втекли кудись, ви одні остались. На вас надія вся. Хочете, чи не хочете служити ханові? Ми вас не держимо. Не хочете — втікайте, як утекли проводирі ваші. А хочете служити ханові — вчиніть потрібне діло.

— Куди нам іти? — сказав Русин: — хіба до Івана, щоб шкіру здер? Ні, воно болить.

— Все можемо зробити! — сказав Лихарев: — що хан прикаже? Хоч вогненного птаха добути звелить, то й того поїдемо добувати.

— Не добувати вогненного птаха, а пустити його посилає вас хан, — сказав Кудеяр. — Ідіть у Москву і як ми підійдемо до неї з ордою, ви підпаліть її в двох місцях.

(Дальше буде).

З ДНЯ

ВОЛЯ І РІВНІСТЬ.

Одного гарного ранку поспішав я до праці. Вулиця, якою я переходив, обсаджена деревами, а свіжі і повні листя корони творили майже безперервний дах над головою. Збоку виднілй маленькі цвітники, обсаджені довкруги зеленим живоплотом.

Деякі живоплоти втратили були свою симетричну рівність. Під впливом весни і напору животворних сил, одні зелені вершки живоплоту виросли понад інші. Якіж ті вершки були гарні, як радісно усміхались до сонця, як хотіли пнятись вище і вище!

Та тут же відіґралася сумна трагедія, що ціхує всі прояви нашого земного життя: господар вийшов з дому і почав стинати ці вершки, почав зрівнювати живопліт. Зловіщо клацали ножиці, а зелені, найкращі вершки розсипались на боки.

Трагедія рівности і волі.

ТАМ ДЕ ВОЛЯ, НЕМА РІВНОСТИ.

Подібне, подумав я, діється в житті, з людьми. Там, де є воля, там неможлива рівність. Бо як лиш дати людям повну свободу проявляти свої фізичні й інтелектуальні здібности, то зараз одні з них вибуяють понад інші, рівність пропаде. Колиж хтось захоче назад привернути рівність, то він мусить ужити жорстоких диктаторських ножиць, які нещадно стинають голови всім, що вибуяли понад інших. Рівність буде привернена, але за яку ціну! За ціну волі.

Видно, ці два поняття, рівність і воля, себе взаємно виключають. А люди одурюють себе і других, коли думають, що ті два поняття можна ставити побіч.

ПОЛІТИЧНА ДЕМАГОҐІЯ.

А всетаки „рівність і воля'' це такі принадливі слова, що ними даються люди одурювати багато разів. Багато політичних демагогів і шарлятанів при помочі тих слів видрапались на верх і при помочі них вдержують далі свої впливи. Вони обіцюють людям „волю і рівність''; обіцюють, що живопліт може рівно рости без ножиць. Колиж ця штука в практичнім житті не вдається, то вину вони звалюють на тих, що заздалегідь перестерігали, що це неможливе. „Це вони, капіталісти, фашисти, тому винуваті'', верещать вони.

„РІВНІСТЬ'' У СОВЄТАХ.

Большевицькі лідери, бажаючи запровадити в Совєтах рівність, почали нещадно витереблювати тих людей, що своїми головами взносились понад інших. Та скоро вони переконалися, що всіх таки не зрівняють. По князях, графах, поміщиках, генералах, буржуазії, церковній ієрархії, прийшла черга на „куркулів''. Винищивши й тих, вони побачили, що на споді існує ще босячня, яку піднести годі, а до якої треба булоб стинати увесь творчий елемент, щоб зрівняти суспільність. З суспільного живоплота не залишилось би нічого, тільки всохлі штурпаки.

Це було перше протверезіння большевиків. Водночас большевики побачили, що зрівнюючи суспільність до найнижчих елементів, вони мусять чудом самі залишаються на верху і тим псують симетрію. Що було робити? Чи для рівности і собі втяти голову?

Цього було забагато навіть для таких „ідеалістів'', як большевики. Вони пішли практичнішим шляхом і, хоч теоретично далі голосили суспільну рівність, то в практиці почали впроваджувати виломи. Ці виломи відносились у першій мірі до них самих, до упривілейованої комуністичної верхівки, яка, підстригуючи інші суспільні верстви, сама вибуяла високо понад совєтський суспільний живопліт. В той час, коли пересічний фаховий совєтський робітник нині зарабляє по 200 рублів, а селянин по 50 на місяць, то большевицькі вибранці заробляють по 10,000 і більше.

ВІДНОШЕННЯ МІЖ РІВНІСТЮ І ВОЛЕЮ.

Та хоч рівність і волю в практичнім житті годі вцілості примінити, то між тими поняттями таки мусить бути якесь пристойне відношення. Певна нерівність мусить бути допущена за ціну волі, а воля до певної міри обмежена за ціну приблизної рівности.

Кожний устрій у кожній порі решатиме про те відношення між рівністю та волею, й натиск кластиме раз на одне, раз на друге. Та здається, що найкращим залишиться таки той устрій, що залишає корисним конструктивним суспільним елементам свободу вибиватись на верх, а нещадно обтинає голову всяким спекулянтам і галапасам, які нічого не творять, тільки споживають те, що витворили інші; які спинаються вгору не при помочі своїх вартісних, творчих прикмет, лише при помочі підступу, розбою, поліції, жандармів, при помочі клікової солідарности, опертої на особистих інтересах.

Вибір.

Два злодії фільософують, що ліпше дістати: засуд на 15 літ вязниці чи досмертний? — Ліпше досмертний. — Чому? — Бо 15 літ вязниці не кожний витримає, а досмертну кожний мусить.

Відважний.

Микола вибрався на полювання на оленів.

Станув посередині поляни, приготовив рушницю і жде.

Переходить лісничий:

— Чому ви не скриєтесь? — питає.

— Критись? — буркнув Микола. — Ви думаєте, що я боюся оленя?...

КОМУНІКАТ „ОБЄДНАННЯ''

(В справі жертв на Карпатську Україну).

В останньому часі зачали появлятися в деякій пресі ріжні „інформації'' від якихсь „довірених'' людей, котрих імен не подається, в справі грошевих посилок з Америки на Карпатську Україну, а зокрема для збігців і ранених з Карпатської України. З них виходилоб, що гроші, які складали наші люди в Америці на Карпатську Україну, десь „застрягли'', пропали, чи були вжиті на інші цілі, а не на поміч Карпатській Україні. Супроти цього, на випадок, якби хто пробував втягати до цеї кампанії й ті збірки, які складало на ту ціль українське громадянство в Америці через „Обєднання'', подаємо ось тут точний спис висланих жертв. І зазначуємо, що згадані нижче посвідки враз з фінансовими позиціями в книжках може оглянути кожний представник якоїнебудь української організації (крім большевицької), навіть такої, що не належить до „Обєднання''.

Обєднання держить точний спис усіх збірок, що напливають до Обєднання, а також дає точні щомісячні звіти, куди ті гроші висилається.

На тому місці подаємо ще раз усі суми, вислані безпосередньо на руки премієра А. Волошина в Хусті, а також вислані опісля комітетам помочі раненим і втікачам з Карпатської України.

На руки премієра А. Волошина.

Дня 5. грудня 1938 Обєднання вислало через Бюро п. Степана Ковбаснюка, 277 Іст 10 вул. в Ню Йорку, $2,300. Число посвідки 58508. Згадане Бюро зберігає посвідку з оригінальним підписом прем. А. Волошина, а канцелярія Обєднання зберігає посвідки від Бюра. Ця сума подана в звіті Обєднання за листопад у „Свободі'' з 17. грудня 1938.

Дня 21. грудня 1938 Обєднання вислало на руки премієра А. Волошина $1,700, знов через згадане Бюро, число посвідки А 4613. Ця сума подана в загальнім річнім звіті Обєднання в „Свободі'' з 10 січня ц. р. В Бюрі на ту суму зберігається посвідка з оригінальним підписом прем. А. Волошина.

Дня 16. січня ц. р. Обєднання вислало через Бюро на адресу прем. А. Волошина $570, число посвідки А 4653, відбір стверджено оригінальним підписом премієра.

Дня 7. лютого ц. р. Обєднання вислало через Бюро $1,600, число посвідки А 6041, на що теж є оригінальна посвідка в Бюрі від премієра.

Дня 9. лютого ц. р. вислано від Обєднання через банк у Філядельфії „Інтеґріті Трост Компані'', на адресу премієра Волошина $2,500, число посвідки 769612. Оригінальна посвідка з підписом премієра є в Обєднанні. Всі три суми, $4,770, були подані в касовім звіті Обєднання за половину грудня і січень, поміщенім у „Свободі'' з 13. лютого ц. р.

Разом вислано на руки премієра А. Волошина в Хусті $8,770, на що є оригінальні посвідки.

Висилки на ранених і втікачів з Карпатської України.

Дня 6. квітня ц. р. вислало Обєднання на руки голови комітету в Празі Петра Макаренка (опісля в телеграмі справлено імя на Андрій) через Бюро п. Ковбаснюка $1,000. Число посвідки А 8241, на що є оригінальна посвідка відбору в Бюрі.

Дня 3. квітня ц. р. вислало Обєднання через згадане Бюро на адресу професора Олександра Колесси в Празі $1,000. Посвідка ч. А 8236. Ті гроші професор Колесса передав до Комітету в Празі, де головою є п. А. Макаренко. В Бюрі п. Ковбаснюка зберігаються посвідки з оригінальним підписом. Обі посилки по $1,000 були подані в касовім звіті Обєднання за березень, у „Свободі'' 21. квітня ц. р.

Дня 9. травня ц. р. вислано через Бюро на поміч раненим і втікачам з Карпатської України $2,000 на руки голови комітету в Празі, А. Макаренка, число посвідки А 11301.

Дня 9. травня ц. р. вислано через Бюро на ту саму ціль на руки секретаря другого комітету в Празі, п. Володимира Свободи, $2,250. (Ці оба комітети, як нас опісля повідомлено, злялись разом і Андрій Макаренко є головою, а Вол. Свобода секретарем). Число посвідки А 8281.

Дня 9. травня ц. р. вислано на руки о. прал. О. Куницького у Львові $500; бо, як нас поінформовано, в польських вязницях знаходиться багато політичних вязнів, звязаних з переходом на Карпатську Україну. Число посвідки А 8276.

Дня 9. травня ц. р. на руки Остапа Грицая у Відні для ранених і втікачів, що знайшлися там, вислано $250. Число посвідки А 8299.

Дня 9. травня ц. р. для ранених і втікачів у Відні на руки о. Мирона Горникевича для передачі в Карпатську Україну вислано $250. Число посвідки А 11311.

Дня 9. травня ц. р. на руки Світового Союзу Українок у Празі вислано $250, число посвідки А 8297.

Разом усіх останніх шість посилок $5,400, і вони подані в касовім звіті Обєднання за квітень, поміщенім 12. травня в „Свободі''. Оригінальні посвідки знаходяться в Бюрі.

Дня 8. червня ц. р. вислано Обєднання через згадане Бюро на адресу Андрія Макаренка в Празі $1,450, число посвідки А 11326. Тогож дня вислано на руки Остапа Грицая у Відні $150, ч. посв. А 11328.

Разом на ранених і втікачів Карпатської України вислано $9,000. Премієрові А. Волошинові $8,770, разом $17,770.

Інші посилки.

Крім того на виразне бажання жертводавців вислано через провід О. У. Н. на дім політичних збігців у Хусті $1,000, на Січ у Хусті $500, і на санаторію в Хусті $250. Першу посилку вислано 7. лютого ц. р., число посвідки А 6022; дві інші вислано 7. березня ц. р., число посвідки А 6421. Перша сума подана в касовім звіті Обєднання за січень у „Свободі'' 13. лютого ц. р. Дві наступні подані в звіті за лютий у „Свободі'' 24. березня ц. р. Оригінальні посвідки знаходяться в Бюрі.

Висилка одежі і телеграми.

Далі, Обєднання виплатило на висилку одежі в Карпатську Україну і на телеграми, звязані з ріжними протестами в справі Карпатської України, $776,67. **Разом усіх грошей на Карпатську Україну вислано та виплачено $20,296.67**, не вчислюючи коштів пересилки самих грошей, які заплачено сумарично з іншими посилками. Посвідки на всі видатки є в канцелярії Обєднання.

Обєднання Укр. Організацій в Америці.

Нова куховарка.

— Чи Юльця вміє варити? — питається пані кандидатки на нову куховарку.

— Так, на два способи...

— ? ? ?

— Це залежить від цього, чи гості мають ще прийти колись, чи ні!...

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

АЛЕНТАВН, ПА.

День Матери.

Цього року Свято Матери у нашій громаді влаштувала виключно молодь, наші хористи та учні місцевої української школи, які своїм коштом і трудами гідно вшанували своїх матерей, що й було несподіванкою для кожної учасниці-мами.

По відчиненні салі хористи хору ім. Миколи Лисенка вводили і саджали мамів за столи, а потім, по занятті всіх місць, піднеслась на сцені куртина і почавсь концерт шкільної дітвори. Кожна пісня була переплітана відповідними деклямаціями учнів.

Вступне слово виголосила й проводила цілою програмою Катруся Кіцак, учениця пятого відділу, а реферат виголосила Степанія Коченаш, також учениця пятого відділу. Підчас останньої пісні „Для тебе, мамо, цвіти ростуть'' хористки чіпляли матерям цвіти, а далі покликано до слова пароха укр. прав. громади, о. Осипа Филиму. В своїй промові висловив о. Филима свою радість з приводу такого гарного свята, та подякував молоді і всій дітворі за прегарний примір. Подякував і п. Іванові Зазворському за підготову цього свята.

Потім о. Филима попросив присутніх, щоб не забули й тих матерей, які в останній боротьбі вдратили своїх синів за кращу долю й волю з наїзниками мадярами в Карпатській Україні.

Збіркою занялись пані Катерина Позибанчук і пані Параня Лаба.

Жертвували: Марія Яремчук $1; по 50 ц.: Анастасія Мушаста, Марія Попик, Катерина, Позибанчук, Анна Маркович, Параня Лаба, Софія Фариняк; по 25 ц.: пані Филима, Параня Саврук, Юлія Галасовська, Марія Корінь, Текля Король, Марія Бойко, Єва Касич, Анна Пипюк, Катерина Дацик, Параня Максимяк, Катерина Коченаш, Юлія Прокопець, Анна Федорак, Анна Климань, Анна Рудакевич, Анна Бошко, Олена Крайняк, Ксеня Хомик, Анна Маркович мол., Анна Климань стар., Катерина Маговська; решту дрібними. Разом $10.75, які вислано через Обєднання.

Націоналіст.

ПАСЕЙК, Н. ДЖ.

На визвольну боротьбу.

Дня 28. травня ц. р. відправлено в укр. прав. церкві панахиду за бл. п. Евгена Коновальця і поляглих січових стрільців. Панахиду відправив о. В. Дяків і в горячій проповіді завзивав до жертв на визвольну боротьбу. Зібрано в церкві $6.47, а з відзначок $9.23. По відчисленні дрібних видатків вислано через Обєднання $14.50 на призначену ціль. З жертводавців зложили: М. Філь $1; решта дрібними. Збіркою занялася 2 сотня січових стрільців з Пасейку.

ШІКАГО, ІЛЛ.

Молоде подружжя на старий край.

Іван Лучич і Степанія Дзюркевич вінчалися в укр. прав. церкві на Борнсайд, а опісля запросили своїх гостей на поправини. Гості явилися громадно і в часі гарної забави староста закликав їх до збірки для молодих. По збірці молода пара передала свому парохові $15 з проханням віслати ті гроші для ранених Січовиків і втікачів з Карпатської України. Ось так поступила молода пара в хвилині своєї радости. Не забула про тих, що терплять. Через те і їх власне щастя стане триваліше. Гроші вислано через Обєднання.

о. П. К.

ГАРТФОРД, КОНН.

Зо срібного весілля на сироти.

Дня 28. травня ц. р. гром. Гнат і Євдокія Моравські святкували свої 25-літні роковини подружого життя. Їх дочки справили їм з тої нагоди в салі Укр. Гром. Клюбу несподіванку. При тім гості не забули і за рідний край та на заклик п. М. Пащака переведено збірку. Збіркою занялись: П. Аганович і А. Данилюк. Зложили: ювиляти Моравські $2; М. Михайлицький 50 ц.; решта дрібними. Разом $8.30, які вислано через Обєднання з призначенням на сироти.

А. Д.

Дрібне оголошення.

Хто згубив минулого понеділка на дорозі між Львовом і Куликовом портмонетку з 200 злотими, хай її не шукає, бо я вже її знайшов. „Зичливий''.

СМЕРТЬ НАЙБІЛЬШОГО ЛЕТУНА МЕКСИКА.

Моряки з фльотної стації Анакостія усувають з води ріки Потомак розбитий літак, на котрому згинув Франсіско Сарабія, що його вважали найбільшим летуном Мексика й звичайно називали мексиканським Ліндберґом. Літак і тіло летуна відправлено до його рідного краю. В округлім образку вгорі: Сарабія.

В АНГЛІЇ ПРО УКРАЇНСЬКІ СПРАВИ

Англієць про трагедію Карпатської України.

В травневому числі місячника **Найтін Сенчюрі** („Девятнацяте Століття") появилася дуже цікава стаття, написана англійцем, очевидцем трагічних подій, які переходила Карпатська Україна в березні ц. р. Стаття має заголовок „Кінець Карпатської України". Під псевдонімом Вортігерн криється імя знаного англійського політика.

Стаття цікава тим, що переповідає хід подій в дуже отвертий спосіб, і треба сказати, одна з нечисленних, що описує геройську боротьбу карпатських українців проти наїзника. Автор в різких словах критикує чеський уряд за те, що вислав до Хусту чеського ґенерала, щоб той „робив порядок" там, де його не треба було заводити, бо він і так існував. „Вони (представники Праги) виїхали до нельояльної Словаччини та до по хлопячому голосної, молодої Карпатської України з намірами перевести натиск. Тимчасом словаки вже були себе продали. Ціна продажу була обіцянка незалежности. Німці заплатили бажану ціну. Словаки одержали незалежність... на один день. Громадяни маленької автономної держави Карпатської України були одинокими, що не дали себе піддурити і кинулися боронити свою свободу на життя й смерть, охороняти перед напасником, зпід якого вони визволилися в 1918 році, своє домашнє вогнище".

Автор описує далі приїзд до Хусту ґенерала Прхали та його напад на українські військові формації. „Мадяри тільки вижидали тої нагоди — пише автор — та вповні озброєні, з артилерією, літаками, перейшли границю. Проти мадярів стало селянство, без зброї, часто тільки з вилами й камінням у руках. І коли вони старалися здержати мадярів, чехи звернули проти них, ззаду скорстріли, заатакували українців, які всіми силами намагалися не допустити мадярів на ту землю, що все ще держалася чехо-словацької республики! Вони також висадили у воздух маґазин з муніцією в Хусті, щоб не дістався в українські руки... З Праги безупинно приходили через радіо прикази, щоб здатися та залишити навіть пасивний спротив. Чеські відділи врешті перейшли до Польщі та Румунії, оставляючи своїх співгромадян на їхню власну долю. Українців розстрілювано як „франк-тірерів", або повстанців, прилапаних зо зброєю в руці. Багато симпатії присвячується в нас чехам, але мало, або й зовсім ні тому народові загинулої республики, який боронив свойого краю та свойого прапору не словами й деклараціями, але кровю"...

Стаття обнимає чотири сторінки друку й писана, як автор зазначує, в потягу на границі між Словаччиною й Мадярщиною.

Україна і її нарід.

На лондонському книжковому ринку появилася нова книжка на українські теми. Написав її Гю П. Вовлс (Hugh P. Vowles) видання В. і Р. Челмберс, Лондон 1939, сторінок 224 з етноґрафічною мапою України; назва книжки „Україна і її нарід". Обгортка книжки в синьому й жовтому кольорі.

Ця книжка, вицвіт конюктури часу. Через поверховну прихильність до українців пробивається старий гріх: русофілізм. Автор займається українською історією, ґеоґрафією, подає число українців і врешті ставить запит: чи є дійсно ріжниця між москалями й українцями. Правда, приходить до висновку, що є, але... вона більше підсичувана „українськими ультра-націоналістами, ніж в дійсності існуюча".

Автор послуґується широким статистичним матеріялом, у великій мірі правильним, але ослаблює власні арґументи, ставляючи їх під знак запиту. При обговорюванні українських земель ділить їх на східньо-українські та західньо - українські. Багато місця (й похвал) присвячує автор советській Україні, промовчуючи протиукраїнські засоби, якими Москва панує над Україною. В книжці багато разів підчеркується „наміри Гітлера супроти України" та пронімецькі настрої українців. Книжка цікава з того огляду, що вцілості присвячена українцям і українським справам, дарма, що не все з обєктивного боку.

(Укбюро, Лондон).

АМЕРИКАНЦІ ЗА ГРАНИЦЕЮ.

Гелен Джекобс, американська передова спортсменка гри в ситківку, що тепер зовсім виздоровіла з минулорічного поранення ноги — говорить з Билом Тилденом, своїм партнером на грищі Милбурі в Лондоні. Гелен збирається грати у Вимбледоні, починаючи 26 червня.

UFS

СУЧАСНИЙ СВІТ.

Дивні настали скрізь часи,
Яких ще не бувало,
Бо хоч весна — нема краси
І музики так мало...

Бо хоч всі ноти пишуть так,
Щоби здобути шанси,
То всеж гармонії скрізь брак,
А є лиш... дисонанси.

ПРОГУЛЬКА КОРАБЛЕМ ПРИ МІСЯЦІ ЗАПОВІДАЄТЬСЯ ПРЕКРАСНО.

Джерзі Сити, Ню Джерзі. — Пляни річної корабельної прогульки Демократичного Клюбу Першої Варди Джерзі Сити, що відбудеться ввечір у понеділок, дня 12-го червня, вже викінчені. Для цеї прогульки зачартеровано корабель „Американа", котрий виїде з причалу „Сі" на кінці вулиці Йорк і попливе горі Гудсоном і назад.

Міський комішенер Вилиєм Дж. МекҐоверн, виконний предсідник загального комітету, уплянував для розривки учасників прогульки цілу низку новостей.

При виконуванні подробиць з ним співпрацює його брат Филип Р. МекҐоверн і великий комітет, до котрого входять представники з кожної просто імігрантської групи.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ДЖЕРЗІ СИТІ, Н. ДЖ. Місячні збори Тов. Український Клюб Поступовий, від. 70., відбудуться в вівторок, 13. червня, в годині 7. ввечір, в ґали У. Н. Дому, 181-183 Фейт Ст. Кожний член обовязаний прибути на збори, щоби вирівняти свої вкладки точно кожного місяця, після статуту У. Н. Союзу § 179: „„Вкладки — як їх платиться". Приведіть своїх кревних або знайомих, щоби їх вписати в члени У. Н. Союзу. Члени, випишіть свої діти до У. Н. Союзу, бо то є найтаньша і найліпша асекурація для ваших дітей, бо за 25 ц. місячної вкладки ваша дитина є обезпечена на $500 до 16. року життя, а відтак переходить до старших членів і має один рік вільний від оплати, а по трьох роках дістає дивіденду, на що маєте вже переконання за минулий місяць май, що члени дістали дивіденду і їх діти також. Повідомляється членів, щоби сповняли свої обовязки точно після статуту $ 179 У. Н. Союзу. — Пилип Дмитриха, предс.; Михаїл Самоїл, кас.; Антін Онисик, фін. секр. Адреса секретаря: Anthony Onysyk, 117 Lake St., Jersey City, N. J. Phone: Journal Sq. 2-4298.

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Місячні збори Тов. Зап. Січ, від. 367., відбудуться в вівторок, 13. червня, в год. 7:30 вечором, в ґалі церковній. Проситься всіх членів явитись на збори, бо є важні справи. Хто ще не взяв чека-дивіденди від У. Н. Союзу, хай прийде на збори і візьме. Члени мусять вирівняти свої довги до піврічних зборів, як зарівнож виказатись платничими книжечками, що всі довги заплачені за останні роки. Стараймося приєднати нових членів. — М. Микитинський, Лісно, Дмитрів.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

ЛАНКЕСТЕР, Н. Й.
На Карпатську Україну.

Гром. Н. Трояновський переслав через Обєднання $18.50 для ранених і потребуючих з Карпатської України. Зложили: Бр. св. Василія Великого, від. 87 У. Н. Союзу, $10; по $2: Н. Трояновський, С. Кінь; по $1: О. Костецький, С. Хорт, М. Студений, Г. Максимик; В. Машляник 50 ц. Разом $18.50.

ПІТСБУРҐ, ПА.
Січовикам Карпатської України.

На зборах Союзу Українок ч. 27 у Пітсбурґу ухвалено вислати на допомогу раненим Січовикам Карпатської України $10. Гроші вислано через Обєднання.

Марія Лесько, касієрка.

АНСОНІЯ, КОНН.
На Карпатську Україну.

Комітет злучених орґанізацій на своїм засіданню ухвалив повести акцію в своїй громаді і прийти з поміччю Карпатській Україні. На цю збірку комітет виробив листи і роздав поміж делеґатів. Результат збірки слідує:

На листу **ч. 2** збирав В. Вавро. Зложили по $1: В. Вавро, С. Шуран; по 50 ц.: М. Корбеляк, В. Семчишин; по 25 ц.: М. Далтон, Г. Олесюк, Релайєбел Полтрі Маркет. На листу **ч. 4.** збирано на бенкеті тов. Зап. Січ, в Дербі, Конн., як слідує: по $1: Євка Карпюк, Т. Захаревич, Н. Мирон, Н. Зопко; по 50 ц.: Я. Короташ, о. О. Ротко, Р. Гвоздевич, Марія Нецьо, Т. Співак, Стефанія Співак, В. Присковин, І. Рудзік, О. Мерещак, І. Мадзік; дрібними датками $5.75. На листу **ч. 7** збирав Василь Присковин. Зложили по $1: В. Присковин, Н. Чернявський, В. Шуран, І. Мадзік, В. Калина, М. Студент; по 50 ц.: Т. Королишин, В. Баволяк, Ф. Микух, І. Скотецький, пані Дутко, пані Левицька, Олена Патуляк, С. Підбережняк, І. Андрушків, В. Данусяр, Анна Копцевич, Йосифина Доміреццка, О. Патуляк, Н. Хировський, І. Біньковський, П. Крупа; Бронислава Мирон 60 ц.; по 25 ц.: Настя Ґранаті, Н. Біліньский, А. Жук, Я. Нищот, О. Блащак, Анна Томцьо, Т. Співак; дрібними 15 ц. На листу **ч. 9** збирав Іван Шуран. Зложили: Анна Зборівська $5; Й. Смеречняк 50 ц.; Т. Горбаль 25 ц. На листу **ч. 13** збирав Дмитро Винник. Зложили: К. Завідняк $1; М. Зопко 50 ц.; Анна Жук 25 ц.; дрібними 90 ц. На листи **ч. 6 і ч. 19** збирав Тимко Кісик. Зложили по $2: Т. Кісик, Н. Карпюк; по $1: А. Струк, І. Мартишко, Т. Вонтроба, А. Нецьо; Петро Обух 50 ц. На листу **ч. 20** зложили по $2: о. О. Ротко, Г. Натинок; по $1: Р. Гвоздевич, Марія Дзядик з Шелтон, М. Кривків. На листу **ч. 23** збирав Іван Прийдун. Зложили: І. Прийдун $1; по 50 ц.: Олена Прийдун, Стефанія Берри, Т. Прийдун, А. Гамуляк, Марія Шмайда. Разом зібрано $64.15. За виріб лист $3.50. Осталось $60.65.

Попередньо оголошено в „Свободі": дохід з концерту $53.70; Союз Українок жертвував $25; Український Клюб жертвував $25; дохід з повище поданих лист $60.65; з року 1938 на руках комітету осталось 51 ц. Разом $164.86. Дрібні розходи секр. і касієра 86 ц. Вислано до Обєднання $164.

Михайло Кривків, секр.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.
На ранених Січовиків.

В неділю, 23 квітня ц. р., заходом комітету Тов. Любов уладжено в домі громадян гостину. В часі гостини предсідник В. Стриковський покликав до слова таких приявних громадян: Михайла Вишиванюка, Михайла Дубаса, Матія Качмарчика, Антона Гарасима і Михайла Рибака. Останній у палкій промові розказав про жахливі події, що діялись у Карпатській Україні, а також про героїзм карпатських Січовиків, що трупом застелили рідні лани, щоб не дати їх ворогові. Багато з них лишились раненими, а багато мусіли опустити край. Отож для тих він завзивав приявних зложити свої жертви.

Предсідник попросив Антона Ґаламаґу й Антона Гарасима, щоби пішли між гостей і зібрали жертви. Зложили: Й. Ваврів $5; по $1: М. Рибак, М. Вишиванюк, В. Стриковський, Т. Малик, М. Качмарчик, В. Бендзяк, П. Качур, О. Гарасим, М. Дубас, М. Нечипор, Т. Сидорик, Т. Бліщ, М. Лев, І. Мамчур, О. Вишиванюк, А. Сомпара, П. Козачишин, М. Горбовий, А. Ґаламаґа, Ф. Михайлечко; по 50 ц.: П. Мельник, Й. Данилович, С. Миц, Е. Дубас; дрібними $4.25. Разом $31.25, які вислано через Обєднання. Подяка належиться жертводавцям і комітетовим, як старшим так і молодим, що не жалували труду ні жертв.

Теодор Малик.

НЮ ЙОРК, Н. Й.
З весілля на народню ціль.

На весіллі в громадян Антона та Марії Салій, які віддавали свою донечку за українця Івана Палагнюка 21 травня ц. р., гості не забули і про Рідний Край. Пані Єва Кобзар пішла між гостей і зібрала на карпатських Січовиків $30.50. З того вислано через Обєднання $20 на Січовиків, а $10.50 на українську програму. Зложили по $1: молода пара (Іван і Степанія Палагнюк), родичі (А. і Марія Салій), І. Драґан, Єва Кобзар, Гудими, І. Бабинець, М. Мисак, Н. Поліщук, П. Гнатів, Зивани, П. Турчан, Табаки, І. Галецький, Ч. Бремайер, М. Кожушко, Г. Ковальський, Г. Кіт, В. Бек, Н. Середюк, П. Кучма, Досики, В. Місевич, М. Василюк, Н. Демків, І. Грамняк, Й. і М. Балаш, Н. Кретів; по 50 ц.: Ксеня Кріль, Антонина Кавецька, Т. Лень, М. Кожушко, Крупники, Сліпий, Н. Чума, Таня Давидів, І. Кримський.

Ню Йорк, Н. Й. — О. Бандар переслав через Обєднання $1 на Січовиків Карпатської України.

НЮ ЙОРК, Н. Й.
На народні цілі.

Гром. Микола Банзнак передав до Обєднання від 204 відділу У. Н. Союзу $45, призначені на такі цілі: $30 на політичних вязнів, а $15 на видання книжок, історії України та „Україна й українці", якими займається Обєднання.

Листонош.

„Коли приступлю до писання споминів, то своїй книжці дам заголовок „Від міліонера до жебрака і від жебрака до міліонера!"

„Невже ви в свойому житті переходили такі переміни?"

„То ні! Одначе, я як листонош приходжу кожного дня однаково як до міліонера, так

ТАРЗАН І СЛОНОЛЮДИ

(1)

UNITED FEATURE SYNDICATE, Inc.

Rex Maxon

Поглиблений у темну, холодну африканську ніч, малий гурт людей задоволено сидів біля вогню в шаласі, що належав до Тарзана. Вони мали повну причину почуватися задоволено. Вони щойно закінчили небезпечну і повну пригод виправу. А тепер по тяжких і небезпечних трудах заслужили хвильку приємного спокою. Відпочинок по корисній роботі все приємний.

Саме вирвано з рук войовничого жіночого племени в краю Каджі молоду і гарну доньку лорда Мавтфорда, Ґонфалю. Довший час Ґонфаля знаходилась у полоні цього племени, над котрим має маґічний вплив Мафка. А цей маґічний вплив Мафка витискає на своє племя при помочі двох великих і гарних дорогоцінних каменів: жемчуга й шмараґду.

Ґонфаля сиділа в гурті. Але її настрій не був такий веселий, як її співтоваришів. Вона пильно прислухувалась до їхньої розмови і нагло, під впливом якогось неприємного прочуття, стрепенулась і сказала: „Я не буду чутись безпечною так довго, як довго ми тут". „Не бійся", відповів ласкаво Стенлі Вуд. „Тарзан помагав нам у найбільшій небезпеці, поможе і далі".

Тепер прийшла черга на Тарзана щось сказти і потвердити заввагу Вуда. Тарзан встав і промовив: „Не бійтесь, ви подрожуватимете безпечно, аж до побережжя, до цивілізації". Проте, здавалось, Тарзан помилявся. А може й знав, та не хотів про те говорити. Бо невидна рука вже тепер простягалась по них, небезпечніша і страшніша, ніж коленебудь передтим.